

אגרת תימן - רמב"ם

אבל הראיה שהם מביאים ממה שנאמר דברים י"ח ט"ו "נביא מקרבך מאחך כמוני יקים לך ה' אלקיך אליו תשמעו". ואמרת שמקצתם הסתפק להם זה ומקצתם הסתלק מהם הספק באמרו "מקרבך". ולולי מלת "מקרבך" "מאחך" הייתה זאת לכם לראיה במקום הזה. יש לך לכוון שכלך שתתבונן במה שאומר לך.

דע שלא יעבור לשום אדם לקחת מילה אחת מעניין שכולו דבק ומתחבר, להיות לו לראיה ולסמוך עליה, אבל ראוי לו לעיין במה שקדם מן העניין ומה שאחריו. כלומר שיעיין בתחילת המילה ההיא שסמך עליה מתחילת עניינה, ובאי זה עניין ופסוק, עד שישלים העניין, ואז ידע כוונת אומר העניין, ואז ייקח ראיה ממנו. ואין ראוי לשום אדם לקחת ראיה מדבר מוכרת מאשר לפניו ומאשר לאחוריו. ואלו היה זה עובר כמו כן ראוי לומר שהקב"ה הזיהירו שלא נשמע מן הנביא, שכן הוא אומר שם י"ב ב' "לא תשמע אל דברי הנביא ההוא". וכן נוכל לומר שהקב"ה צונו לעבוד עבודה זרה ח"ו, שכן כתיב שם י"א ט"ז "ועבדתם אלקים אחרים והשתחוויתם להם", והרבה כיוצא בזה. ודבר זה מבואר ביטולו, שאין לוקחים ראיה משום פסוק בשום פנים, עד שידעו כוונת העניין מתחילתו ועד סופו, ואז יובן עניינו. והפסוק הזה, שהוא "נביא מקרבך מאחך כמוני" ראוי לעמוד על מה שלפניו ושללאחריו, ממה שהוא דבק לעניין כדי יושבן, ולא ישאר בו ספק בשום פנים. וביאור הדבר, שהזיהירו בתחילת הפרשה מלהתעסק בקסמים ובמעווננים ובחכמת הכוכבים ובכשפים ובחברים, והדומה להם בדברים אלו שחושבים האומות שבהם יוכלו לדעת העתידות קודם שיתחדשו ומתכוונים אליהם. וכשהזיהירו ית' מלהתעסק בדברים אלו, אמר לנו שכל האומות חושבים שידעו מה שיתחדש קודם שיתחדש מן הדרך הזה, ואתה לא תדע מזה הדרך מה שעתיד להיות, אבל תדע אותו על ידי נביא שאקים לכם להודיעכם העתידות, ויאמינו דבריו ולא יחטא בכל מה שיאמר, ותהיו יודעים העתיד להתחדש קודם שיתחדש מבלי קסמים וחברים ומאין דין הכוכבים וזולתם.

ואחר כך באר לנו שדבר זה יהיה בנו בלי טורח, ואמר שכל נביא שישלח אלינו להודיענו העתיד יהיה מקרבכם, כדי שלא תצטרך לשוטט אחרי מעיר לעיר, ולהלך אחרי מהלך רחוק, זהו עניין "מקרבך". ואחר כך הודיע דבר אחר, ואמר ובהיותו קרוב מכם ובקרבכם יהיה מכם, כמו כן כלומר, מישראל, כדי שתהיה המעלה הזאת מיוחדת לכם, והיא לדעת מה יהיה. ולפיכך הוסיף במאמר ואמר "כמוני", שמא יעלה על דעתך הואיל וכתוב "מאחך" יתכן להיות מעשו מישמעאל, לפי שמצאנו כתוב בעשו במדבר כ' י"ד "כה אמר אחיך ישראל" לפיכך הוצרך לאמר "כמוני", כלומר מבני יעקב. ואין "כמוני" בכאן להיות כמוהו במעלת הנבואה, שכבר אמר "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה", והוא בעצם הפרשה המורה על מה שזכרנו. אמר דברים י"ח י"ד י"א י"ג "לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים, תמים תהיה עם ה' אלהיך, ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך, נביא מקרבך מאחך כמוני". הנה התבאר והתאמת שהנביא הזה שהבטיח במקום הזה אינו נביא שיבוא במצווה ולא יחדש תורה, אבל הוא איש שלא יצריכנו לקסמים ולמעווננים ולחכמת הכוכבים, ונשאל ממנו מה שיארע לנו כמו שהאומות שואלים למעווננים ולקוסמים, שכן מצאנו שאול ששאל לשמואל על אבדה שאבדה לו. אבל שלא נאמין בנבואת זיד ועמר, אין זה בשביל שאינם מישראל, כמו שחושבים ההמון, עד שנצטרך לדייק ממלת "מקרבך מאחך", שהרי איוב וצופר ובלדד ואלפיז ואליהוא כולם אצלנו נביאים, ואף על פי שאינם מישראל, וכן חנניה בן עזור נביא שקר, ואף על פי שהוא מישראל. אבל נאמין בנביא או נכחישהו מצד נבואתו, ולא מצד יחוסו.

ובאור זה הדבר, שזה משה רבנו רבן של כל הנביאים, ששמענו הדבור המדבר אליו והאמינו בו ובנבואתו ואמרנו לו דברים ה' כ"ד קרב אתה ושמע וגו', והוא אמר לנו שלא נשארה מצווה בשמים לתת, ואין שם אמונה אחרת ולא תורה בלתי זאת שתבוא, שנאמר שם ל' י"ב "לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמיענו אותה ונעשנה". והזיהירו שלא נוסף ושללא נגרע בתורה זאת, שנאמר שם י"ג א' "לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו". וחייבנו בשם הבורא להאמין בתורה הזאת אנו ובנינו ובני בנינו עד סוף כל הדורות, שכן כתוב שם כ"ט כ"ה "הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו לעשות את כל דברי התורה הזאת".

וכל נביא שיעמוד, בין שיהיה מיוחס לכהונה או ללויה, או שיהיה עמלקי, ויאמר שאחת מכל המצות הנכללות בספר התורה שבטל חיובה - שיקר והכחיש נבואתו של משה רבנו, שהוא אמר "לנו ולבנינו עד עולם", לפיכך נכחישהו ונהרוג אותו אם תהיה לנו יכולת על זה. ואין לנו להשגיח על מופתיו, כמו שלא נשגיח לנביא האומר לעבוד עבודה זרה, שכן אמר שם י"ג ג' ד' "ובא האות והמופת לא תשמע אל דברי הנביא" וגומר. שהרי משה רבנו עליו השלום אמר לנו לא תעבדו עבודה זרה לעולם, לפיכך נדע שאות הזה, שעשה בשם עבודה זרה, אינה כי אם בלאט וכישוף. וכן אמר לנו משה ע"ה שהתורה הזאת עומדת לעולם, לפיכך כל נביא שיאמר שהיא לזמן קצוב, יש לנו לדעת מפשט נבואתו שהוא נביא שקר, שהרי בא להכחיש משה רבנו, לפיכך לא נבקש ממנו אות ומופת. ואם עשה, לא נשגיח בה, שנחשב שהיא מופת בעשותו אותה, לפי שאמונתנו במשה לא היה מצד המופת כדי שנתחייב בשביל זה להקיש בין מופת הנביא הזה למופת משה רבנו, אבל האמנו בו לפי ששמענו הדבר כמו ששמע הוא, בזה האמנו בו אמונה שלמה מקוימת עד עולם, שנאמר שמות י"ט ט' "וגם בך יאמינו לעולם". ואנחנו בעניין זה עם משה רבנו כמו שני עדים שהעידו שראו שום דבר, שכל אחד מהם יודע בוודאי שהוא אמת מה שיעידו חברו ואמתות דברו, ואינם צריכים להביא על דבריהם ראיה בפני המון העם. וכן הדבר בנו אנחנו עדת ישראל, ידענו אמיתות משה רבנו לפי שראינוהו במעמד הר סיני בשעת הדיבור לא מפני המופת. אבל עשה כל מה שעשה מן המופתים לפי הצורך כמו שהתבאר מפסוקי התורה. ומפני שהעיקר הגדול הזה הוא נשכח, ואינם סומכים עליו רוב אומנתנו, בשביל זה אין אנו מאמינים במופתים כמו שאנו מאמינים במשה רבנו, ולא בשווה ביניהם באמונה. ובשביל זה אמר שלמה ע"ה בלשון האומה שיר השירים ד' א' "מה תחזו בשולמית במחולת המחנים". אמר: אם תוכלו להעמיד לי כמו מעמד הר סיני. לפיכך אם יעמוד נביא מישראל או משאר האומות, ויקרא בני אדם לדתו של משה רבנו, ולא יוסיף ולא יגרע כמו ישעיהו וירמיהו וזולתם - נשאל ממנו מופת. אם יתן מופת, נאמין בו, ויהיה אצלנו במעלות הנביאים. ואם יחסר ויפול שום דבר מכל דבריו - ייהרג.

ומה שאנו מאמינים בו בתורתו מופת, ואף על פי שאפשר שהוא מכחיש שהקדוש ב"ה צונו על ידי משה, ואמר לנו כשיעידו שני עדים בשום דבר חתוך הדין על פי עדותם, ודון אותם לכף זכות והעמידם על חזקת כשרותם, ואף על פי שיתכן שיעידו באמת או שיעידו בשקר. וכן צונו שאם יקום נביא ונתן אות או מופת, ונראה לפי דעתנו הפעולות כפי חיתוך דברו, ואף על פי שהדבר אפשר אם הוא אמת או שקר. ובאר לנו כמו כן שיש דברים שאינם מתקבלים מצד הנבואה, והם כל דבר שיבוא להכחיש נבואתו של משה רבנו ע"ה. וכבר בארנו העניין זה בתכלית הביאור בתחילת חיבורנו הגדול בפירוש המשנה, ומשם תלמד העיקרים האלה הגדולים שהם אדני התורה ועמודי האמונה. ומה שראוי לך לדעת, כי כאשר אין תוספות בתורת משה ולא גירעון בכתובים, כמו כן אין תוספות וגירעון בפירושה המקובל, והוא שקבלו החכמים איש מפי איש והיא תורה שבעל פה.